

SOMMAR

"Njutning att arbeta efter ett studieår"

Sidorna 26–27

Från födsel till död som konstform

Sidorna 16–17

Dahliorna har blivit en favorit

Sidorna 34–35

Där stranden möter skogen – följ med på pilgrimsvandring

Sidorna 4–7

Sankt Olavsleden för oss

● Följ med på en pilgrimsled i Österbotten, från Karleby till Vasa och från Sideby till Vasa. Egentligen spelar det ingen roll var vi vandrar, huvudsaken är vår långsamma färd med fötter och hjärta.

Avstamp vid havet i Jakobstad
Vi vandrar där stranden möter skogen. Ett stilla kras när en tallkotte hamnar under vandringsskåpan är det enda som hörs förutom fluglarna. Är det något man vill visa upp av Österbotten så är det plattlandet och vattnet. Närmare havet än här i Fäboda kommer man inte på det

som ska bli Sankt Olavsleden i Österbotten.
Sankt Olavsleden är pilgrimsleder till Nidarosdomen i Trondheim, Norge. En av dem går från Sellånger, nära Sundsvalv i Sverige. Den kan få en förlängning från Österbotten. Här ska den gå från Karleby till Vasa och från Sideby till Vasa.

Det här är något annat än en vandringsled. En pilgrimsled tar oss inte ut till vackra platser, den leder vår färd mot ett mål. Den kan gå på natursköna platser, men också genom industriområden.
Martin Näse jobbar med att binda samman 480 kilometer vägar och stigar i Österbotten. Inga nya leder

byggs, man går på de färdvägar som finns i dag.

– Det blir mycket grusvägar, men om man går hela Sankt Olavsleden i Österbotten kommer man att minnas Söderfjärden, att man sett havet, följt åar, gått genom skogar och städer och på vandringsleder, säger Martin.

Han är pensionär i dag, men jobbar deltid med Sankt Olavsleden-projektet.

Martin fläster ett vitt band med ett rött kors och röd text runt en trädstam. Det här är en tillfällig märkning. Det finns redan digitala kartor över hela leden, men rutten kan

justeras ännu. När den blir godkänd som en del av Sankt Olavsleden får den en officiell märkning. Samtidigt blir den en europeisk kulturrukt.
Carola Wilk berättar hur allt bindas samman, Österbotten med världens nordligaste pilgrimsled och med Sverige och Norge. Hon är projektledare på Kvarnen.

– En kulturrukt handlar i grund och botten om att föra samman Europas folk kring kultur och historia. När man ser hur Europa ser ut i dag är det här jätte viktigt, säger Carola.

Hur ska vi se vems som är en pilgrimsvandrare? Enligt Martin ser vi det på ryggsäcken. Pilgrimsvandrar

Från Karleby till Vasa eller från Sideby till Vasa ska Sankt Olavsleden. Det är så Carola Wilk och Martin Näse vill binda samman Österbotten med pilgrimsleden från Sellånger i Sverige till Trondheim i Norge.
FOTO: JONAS BRUNNSTRÖM

”De som pilgrimsvandrar är förvånansvärt öppna med varför de vandrar.” PETER LÜTTGE

Pilgrimsvandring gör något med samtalen, de går fort in på djupet. Peter Lüttge och Dorothee Schulte-Basta har fått vänner för livet under sina vandringar. FOTO: JOSEFIN TORRUKULLA

De sju stora pärlorna på pilgrimskransen har sin egen betydelse. Den vita står för frihet, den lila för enkelhet, den blå för tystnad, den gröna för bekymmerslöshet, den gula för långsamt, den orangea för andlighet och den röda för delande. FOTO: JONAS BRUNNSTRÖM

Den här ruttmärkningen längs med leden är tillfällig. Rutten kan ännu justeras och den dag pilgrimsleden blir certifierad kommer skyltningen inte att bestå av plastband. Då ska den vara märkt på ett värdigare sätt. FOTO: JONAS BRUNNSTRÖM

Carola Wilk och Martin Näse har jobbat sedan 2020 med leden i Österbotten. FOTO: JONAS BRUNNSTRÖM

Martin Näse går efter mottot ”vandrararen söker skylten” när han märker ut rutten. FOTO: JONAS BRUNNSTRÖM

samma till fina möten

”Det här var en tidig variant av gruppera, de första charterresorna från Österbotten.” NILS ERIK VILLSTRAND

Santiago de Compostela i Spanien.
– Det unika för pilgrimsleder i Norden är att du kan gå en hel dag utan att se en enda människa, säger Martin.

Han tillägger att inte ens Europas näst största pilgrimsled, Via Francigena från Canterbury till Rom, har några stora mängder vandrare.

Hur ska vi se vems som är en pilgrimsvandrare? Enligt Martin ser vi det på ryggsäcken. Pilgrimsvandrar

ren går med lätt packning, en ryggsäck på kanske sex, sju kilo. De bär inte med sig tält och fältkök som fjällvandraren.

Från Socklet leder en grusväg mig vidare mot Nykarleby. Unga plantor växer där skog sverkat, några pälsfarmer skymtar längre från vägen. Bildårsriset blommar inte än, men jag föreställer mig hur en pilgrimsvandrare tar en paus intill vägen för

att plocka färska bär. Eller så går de vidare tills de skymtar Nykarleby älv och möts av Siv Nylund, som hälsar dem med frasen ”är du hungrig”.

Siv har ett litet hembageri. Hon kommer att se vandrarna från sitt köksfönster när hon står och jobbar med degen.

– Det kan bli intressanta människomöten.

En pilgrimsled behöver ett nätverk av lokala aktörer. Det ska finnas ställen där de kan äta, sova och tvätta. Bagagetransport till nästa dagsmål och sovpåsar kan behövas. Kanske nedlagda skolor i våra byar kan användas på ett nytt sätt?

Siv drömmer om att öppna ”bed and breakfast”. Med en pilgrimsled intill gården behöver hon inte ens annonsera, det räcker med att sätta upp en skylt invid vägen. Den drömmen får leva kvar. Siv vill börja enkelt.

– Vi har uteddast och vatten i kran. Vandrarerna kan slå upp tält på gården. Vi behöver inte ens vara hemma.

Dusch kan hon inte erbjuda, men det gör inget. Siv filosofier på att alla ställen inte behöver ha all service.

– Det får vara enkelt. Det du inte kan erbjuda har någon annan i närheten.

Det här är inget hennes företag ska växa av. Men hon ser möjligheter med att bo intill en pilgrimsled, och i synnerhet där en dagstapp slutar och en annan börjar.

– Jag har ingen tanke på att tjäna pengar på pilgrimer. Nej, inte alls. De behöver få vad de behöver så enkelt som möjligt.

På en österbottnisk gård står ofta flera byggnader. Kanske stugan som alltid använts som förråd kan bli en övernattingsby? Eller kanske vandrar kan sova i dån bestukammare eller båt? Siv bubblar av

» Fortsättning på följande uppslag

Peter Lütjge och Dorothee Schulte-Basta på Andkäll vandringssled. Det här underlaget är inte för krävande, det är när underlaget är enformigt som det blir utmanande. FOTO: JOSEFIN TORRKULLA

idéer och sprider dem gärna vidare. Kanske inspirerar hon andra? Det är ju ett nätverk som ska byggas.

–Jag tänker puffa i lokala fiskare. De kan sälja rökt fisk. Bröd och fisk, alltså.

Hur känner man igen en pilgrims-vandrarer?

–Jag tror man ser det. Det är en annan lunk, sävligare än en rask promenad, säger Siv.

Tre vandringstavar ligger på trappan till Abramsgården i Vörå. Den med inskription från 1994 vägar jag inte ta. Jag väljer en som följt med Peter Lütjge från en vandring i Lettland. Dorothee Schulte-Basta tar en vandringstav från Gotland.

Vi styr mot Andkäll vandringssled. Där går pilgrimsleden från platt åkerlandskap in i en mörk och backig skog. Egentligen spelar det ingen roll var vi vandrar, det förstår jag snart av mitt sällskap. Det viktiga är att vi vandrar.

Som katoliker i Tyskland växte de upp med pilgrimsvandring. Peter gjorde sin första pilgrimsvandring i mitten av tonåren. Dorothee fick sin start redan som elvåring då hon gick i en katolsk skola.

–Skilnaderna är att i dag pilgrims-vandrar jag för att jag vill, inte för att jag måste, säger hon.

De har fortsatt som pilgrimer. Orsakerna till en pilgrimsvandring är många: religion, flykt från vardagen, livsförändring eller något annat. Dorothee säger att man vandrar inte bara med fötterna utan också med hjärtat. Där blir pilgrims-vandran med sig en fråga.

–De som pilgrimsvandrar är förvånsvarvt öppna med varför de vandrar, säger Peter.

Det svar du får på din fråga är kanske inte det du ville ha. Eller så får

idén och sprider dem gärna vidare. Kanske inspirerar hon andra? Det är ju ett nätverk som ska byggas.

–Jag tänker puffa i lokala fiskare. De kan sälja rökt fisk. Bröd och fisk, alltså.

Hur känner man igen en pilgrims-vandrarer?

–Jag tror man ser det. Det är en annan lunk, sävligare än en rask promenad, säger Siv.

Tre vandringstavar ligger på trappan till Abramsgården i Vörå. Den med inskription från 1994 vägar jag inte ta. Jag väljer en som följt med Peter Lütjge från en vandring i Lettland. Dorothee Schulte-Basta tar en vandringstav från Gotland.

du inget svar. Vandringen har i alla fall gett dig tid att fundera på frågan. Stigen är stenig och det är mossor på bergghällarna. Är inte det här underlaget för svårt för en pilgrimsled? Peter skakar på huvudet. Det här är bra omväxling. Det är när underlaget eller omgivningen är för enformigt som det blir utmanande.

–Två vanliga frågor när människor träffas på en pilgrimsvandring är "vad heter du" och "varifrån kommer du". Peter säger att man aldrig frågar vart någon är på väg. Det är införstått.

Att inte målet är inget misslyckande. Det är färden det handlar om. Men det är vanligt att den som gått en del av en pilgrimsled kommer tillbaka för att fortsätta någon annan gång.

Det här är inget man gör på tid. Visst, du kanske har ett flyg att passa om en vecka. Då är det din tidsram, men hur du fyller den behöver du inte bestämma på förhand. För Dorothee som är perfektionist är pilgrimsfärden ett sätt att släppa kontrollen, att låta på att det ordnar sig. För Peter kan tempo väcka beröende på vem han träffar på färden.

Peter och Dorothee säger att samtalen snabbt blir djupa. Yvan försvinner när pilgrimerna inte har fler attribut än det de bär med sig. Är det så här det känns, tänker jag, när vi stannar våra steg då samtalen blivit riktigt intressant. När frågorna bränner vill jag Dorothee svara om svaren. Sedan går vi framåt igen.

Flera av dem som Peter och Dorothee kallar vänner i dag är personer de träffat under en pilgrimsvandring. När de flyttade till Vörå var den första gåsten som övernattade just en sådan vän.

En regnig sommar stod Viveca

Till skillnad från en vandringssled har pilgrimsleden inte som mål att barta ta dig till natursköna platser. Men det kan vara vackert att vandra genom en stad också, som här i Kristinestad. FOTO: JOSEFIN TORRKULLA

Bodbacka med mossor upp till knäna när hon var ute på vandring. Nu går vi på asfalt. Det är inte hennes favorit-underlag, men jag har bett henne följa med för att testa den österbottniska Sankt Olavsleden i stadsmiljö. Jag ville ha en van vandrar, men jag fick också en utmärkt guide.

Vi går genom stadens centrum, ser kyrkor på håll och beundrar vackra vandrarhem där man gärna skulle vilja upp sig efter en dagsetapp. Viveca vill ha en van vandrar, men jag fick också en utmärkt guide.

–En riktig bra vandring är då man får se havet eller en liten insjö. Då är det en bra vandring. Det blev en bra vandring i Kristinestad. Asfalten blev till grus och vi såg vatten. Viveca kunde dessutom tipsa om ett perfekt ställe att pausa på, en liten brygga. Det är någon som Viveca jag vill träffa om jag vandrar på en främmande ort.

Från vandringsslederna vid Molnträsket strövar jag vidare på ännu en grusväg. Skogen byts till åkrar när jag kommer till Höstves. Längre bort

–Vandring är frisk luft och gratis

Det är personer som Viveca Bodbacka man vill träffa när man vandrar på främmande ort. Hon öppnar upp sin hemort, men hon vet också hur det är att vandra dag efter dag. FOTO: JOSEFIN TORRKULLA

Siv Nylund kanske får bjuda pilgrimsvandrarare på semlor en vacker dag. Hon kommer att se leden från fönstret där hon står och bakar. FOTO: JOSEFIN TORRKULLA

Peter Lütjge tillverkar en vandringstav för varje vandring. Den längst ner har hans pappa gjort 1994. FOTO: JOSEFIN TORRKULLA

"En kulturrutt handlar i grund och botten om att föra samman Europas folk kring kultur och historia. När man ser hur Europa ser ut i dag är det här jätte-viktigt." CAROLA WIK

sticker Korsholms kyrka upp ovanför trädtopparna.

Här är leden redan utmärkt, i alla fall för den som vet vad ögonen ska leta efter. Jag går genom kyrkogården och ner i allen. Jag ska vidare till en annan kyrka, till ruïnerna som en gång var Sankta Maria kyrka.

–Vi ska inte tro att Olav Haraldsson från Norge vandrat där vi stakar ut en led i dag, men människor som dyrkade honom som ett helgon kan ha gått här i trakterna.

Jag stannar utanför ruïner. Här utanför kyrkan kan människor ha samlat till marknad eller ting dagarna kring den 29 juli för 500 år sedan. Det datumet firades Olofsmäss. Den enda människa jag ser här i dag är en person i hjälm och neongul väst som restaurerar ruïnen.

Nils Erik Villstrand är emeritus professor i nordisk historia. Han har gjort den historiska kopplingen mellan Sankt Olav och en pilgrimsled genom Österbotten. Ledtråden är en skrivits ner om främdet av Olofsmäss och den kyrko-konst som finns bevarad. Det finns till exempel dokument från 1398 på att Närpeps kyrka tillägnades Sankt Olav. Kyrko-konst föreställande Sankt Olav finns bevarat från Lappfjärds kapell och från Korsnäs kapell. Och så har vi kung David i Jeppo kyrka,

Pilgrimsled genom Österbotten

• 2020 började man reda ut möjligheten att få en europeisk kulturrutt i Österbotten eller anknyta till en kulturrutt som redan fanns. Valet föll på Sankt Olavsleden.

• Pilgrimsleden går från Sideby till Vasa och från Karleby till Vasa. Totalt handlar det om 480 kilometer, fördelat på 20 dags-etapper.

• En pilgrimsfärd är ett långsamt sätt att färdas, men man måste inte vandra. Man kan också cykla, paddla eller rida.

• Målet är att Sankt Olav Ostrobothnia ska vara en certifierad som europeisk kulturrutt 2023, men den ska fortsätta utvecklas också efter det. Ett stort mål för alla Sankt Olav-projekt är 2031, då har det gått tusen år sedan Olav helgonförklarades.

• Projektet Sankt Olav Österbotten ägs av Kvarnen samsamkommun och genomförs tillsammans med Kristinestads näringslivscentral och Svenska Österbottens förbund för utbildning och kultur. • Projektet har fått Leader-finansiering samt bidrag från bland annat Svenska kulturfondens, Harry Schaumans stiftelse och Umeåregionens- och kulturministeriet.

